

Tussentijds rapport

Werkgroep toekomstgerichte Mauritiuskerk

Mei 2024

Inhoudsopgave

Inleiding/ Doel werkgroep	blz 3
Hoofdstuk 1: Plan van aanpak	blz 4
Hoofdstuk 2: Veldonderzoek	blz 5
Hoofdstuk 3: Sterkte zwakte analyse	blz 10
Hoofdstuk 4: Vorm	blz 11
Hoofdstuk 5: Conclusies en aanbevelingen	blz 12
Bijlagen	
I. Overzicht brainstormsessie, aangevuld met ideeën vanuit enquête	
II. Uitkomsten enquête	
III. Aktes veldonderzoek	
IV. Kerkenpaspoort	
V. Sterkte zwakte analyse uitgewerkt	

Inleiding

In september 2023 is de werkgroep voor het eerst bijeengewees. Onze opdracht is inhoudelijk verder besproken met Getine Veltman (voorzitter kerkbestuur) en Tjeerd Schrale (diaken). Het doel van deze werkgroep is als volgt:

Met mensen uit IJlst van binnen en buiten de Protestantse gemeente originele plannen bedenken om de Mauritiuskerk, De Eehof en de Kerktuin in de toekomst voor zoveel mogelijk mensen in IJlst te laten gebruiken. Het gebouw en de tuin worden daarmee een ontmoetingsplek voor alle inwoners van de stad. En de kerk wordt op deze manier voor de stad behouden.

Naast het doel om de Mauritiuskerk breder beschikbaar te maken, zodat alle inwoners van IJlst hiervan gebruik kunnen maken, is er ook een financiële noodzaak, om het voortbestaan van de kerkelijke gemeente te waarborgen. Dit maakt de opdracht tweeledig, en niet per se eenvoudiger. Verder dient de kerk te allen tijde beschikbaar te blijven voor de kerkdiensten op zondag en rouw- trouwdiensten.

In de periode oktober 2023 t/m april 2024 is de werkgroep op verschillende vlakken bezig geweest informatie te verzamelen om een beeld te vormen t.a.v. de mogelijkheden (en beperkingen). Deze worden beschreven in het volgende hoofdstuk.

Naar aanleiding daarvan is een sterke zwakte analyse gemaakt, en een aantal (voorzichtige) conclusies en aanbevelingen. Deze willen we graag in mei bespreken met een afvaardiging van het kerkbestuur.

Samenstelling werkgroep

- Annie Postma
- Jan Ankersmit
- Klaasjan Kuperus
- Johanna Zaagmans
- Nieke Groenveld
- Martine de Vries
- Bert Soenveld

Hoofdstuk 1 Plan van Aanpak

1. Brainstormsessie

In eerste instantie zijn we als werkgroep gaan zitten, met de opdracht zo breed en onbevooroordeeld ideeën te verzamelen, wat er allemaal mogelijk zou kunnen zijn in de verschillende ruimten van het gebouw. We hebben deze vervolgens geclusterd in verschillende categorieën nl: activiteiten gericht op cultuur, ontmoeting, horeca, ontspanning en bezinning, overige en zakelijke activiteiten. Bijlage I

2. Enquête

Vervolgens hebben we alle inwoners van IJlst gevraagd om mee te denken. Dit hebben we gedaan middels een enquête in het Kypmântsje. De uitkomsten hiervan hebben we toegevoegd aan onze eigen lijst. Daarnaast was er in de enquête een mogelijkheid om in algemene zin nog wat kwijt te kunnen over het initiatief toekomstgerichte Mauritiuskerk, en daaruit kwam ook interessante output. De uitkomsten van de enquête zijn te vinden in Bijlage II

3. Veldonderzoek

Er zijn bezoeken geweest naar:

- De Laurentiuskerk van Kimsward
- De van Donia Kerk van Makkum
- Gemeente Súdwest-Fryslân

In hoofdstuk 2 een verslag van deze bezoeken. Aan de hand van al deze informatie is een eerste sterkte/zwakte analyse gemaakt. Zie Hoofdstuk 3 en bijlagen III IV en V.

4. Onderzoek over welke vorm (stichting...)

Wanneer het kerkgebouw onder een stichting komt te vallen waarbij meerdere verenigingen en partijen betrokken zijn, zal er een andere vorm van beheer moeten komen. (Hoofdstuk 4)

5. Overig

Bij het opstarten van deze werkgroep hebben we ons bekend gemaakt via het Kypmântsje. Van daaruit kwamen al een aantal reacties van mensen die interesse hadden om ruimten van de Mauritiuskerk te gebruiken. Deze reacties hebben we doorgegeven aan het kerkbestuur. Ook de enquête is verspreid via het Kypmântsje. Daarnaast is er een website gemaakt en een facebook pagina. Dit zullen ook in de rest van de periode van het bestaan van de werkgroep onze communicatiemiddelen blijven.

Er is contact geweest met “het Wapen van IJlst en de Utherne. Het is namelijk bij uitstek niet de bedoeling dat evt. toekomstige activiteiten concurrerend zijn t.o.v. andere partijen in IJlst. Dit te verhelderen werd gewaardeerd door uitbaters van bovengenoemde bedrijven. Waar mogelijk zullen we de samenwerking opzoeken.

Hoofdstuk 2 Veldonderzoek

Verslag 1: Gesprek van Klaasjan en Bert met de heren Fokkema en Hettinga van de Laurentiuskerk in Kimsverd op 10 januari 2024

De Laurentiuskerk in Kimsverd dateert van 1050 en is een rijksmonument. Bestond eerst uit een klein kerkje en is later diverse keren uitgebreid. De kerk is omringd door een kerkhof, maar heeft verder geen bijgebouwen. De kerkelijke gemeente was/is eigenaar van diverse landerijen, die verpacht worden.

De eigenlijke aanleiding om een andere bestuursvorm te overwegen was van financiële aard. Maar er speelde ook nog iets anders. De kerkelijke gemeente (17 leden!) wilde streven naar een grotere betrokkenheid van de inwoners van Kimsverd bij de kerk (het gebouw). Overigens: de kerkelijke gemeente is destijds (2009) gefuseerd met die van Arum. In verband met bovenstaande beoogde verandering is een startnotitie samengesteld. Fokkema en Hettinga waren betrokken bij de initiatieven om te komen tot een andere bestuursvorm.

Hoewel er meerde opties waren voor een nieuwe bestuursvorm is uiteindelijk besloten om een dorpsstichting in te stellen die tot doel had om het kerkgebouw voor meerdere doelen te gebruiken. Met de kerkelijke gemeente is afgesproken dat deze 12 keer per jaar een kerkdienst kan houden. Dit is notarieel vastgelegd (men werd ondersteund door een plaatselijke notaris).

In het bestuur van de dorpsstichting zitten 2 leden van de kerkelijke gemeente. In dezelfde periode (ca. 2009) is ook "Vrienden van de Laurentiuskerk" opgericht. In verband hiermee is een folder gemaakt (krijgen we nog), die gebruikt is om leden te werven. De bestuursleden zijn in tweetallen bij alle huishoudens langsgegaan om de inwoners te interesseren voor het lidmaatschap. Dat heeft geresulteerd in een deelname van 70 – 80% deelnemers die ieder minimaal € 25,-- betalen. Het levert de stichting ca €5000,-- per jaar op.

Naast deze gelden levert ook de pacht van de landerijen geld op. De helft van de opbrengst gaat naar de kerkelijke gemeente, de andere helft gaat naar de dorpsstichting. Met de inkomende gelden komt de stichting financieel rond (geen rode cijfers). Om het MFC in Kimsverd niet in de wielen te rijden is de samenwerking/afstemming in een notariële acte vastgelegd.

Door de dorpsstichting is het initiatief genomen om rondleiders op te leiden die bezoekers informeren over het kerkgebouw. De kerk is in de maanden mei tot oktober dagelijks geopend. Verder zijn er diverse concerten (met ca. 50-60 bezoekers).

Belangrijk is de instelling geweest van een bouwcommissie die verantwoordelijk is voor het onderhoud (heeft een mandaat voor € 3000,- per jaar). Voor grotere bedragen moet men naar het bestuur voor toestemming). Men krijgt uit een nationaal fonds een onderhoudssubsidie (gegarandeerd voor 6 jaar).

Hoewel ze daartoe niet verplicht is organiseert de stichting jaarlijks een bijeenkomst voor de inwoners en Vrienden van.... Ze betracht hiermee openheid en legt in zekere zin verantwoording af. Dit stimuleert de betrokkenheid bij de kerk.

Fokkema en Hettinga hebben ons toegezegd de relevante stukken op te sturen (zie bijlage III) Ze gaven ons nog als aandachtspunt mee, ervoor te zorgen dat de gelden die evt. landelijk of elders verkregen kunnen worden ten goede moeten komen van de (dorps)gemeenschap. Soms moet men hierin voet bij stuk houden, is het advies. Verder kregen we als tip om contact te leggen met Bram de Vries van de kerk in Makkum

NB. Klaasjan en Bert waren tevreden over de bereidwilligheid en openheid van Fokkema en Hettinga; er was goed te zien dat de voorbereiding heel gedegen is aangepakt en men heeft ons voorzien van nuttige informatie. We zien ook enkele belangrijke verschillen met de situatie van de Mauritius:

1. De kerk is veel ouder en staat in een kleinere gemeenschap (ca 500 inwoners).
2. De kerk en de stichting kunnen inkomsten genereren uit de pacht van de landerijen.

Klaasjan Kuperus
Bert Soenveld

Verslag 2: Gesprek met de heren Pals en Van der Kolk van de Van Doniakerk in Makkum, op 12 februari 2024.

De Van Doniakerk in Makkum is gebouwd in de 17^e eeuw (1659) en is een rijksmonument (evenals het orgel). We hebben een gesprek met Douwe Pals (secretaris) en Stef van der Kolk (voorzitter) van de Stichting Van Doniakerk te Makkum.

De aanleiding voor het oprichten van een stichting tot behoud van de Van Doniakerk in Makkum is, net al bij zovele kerken, de terugloop van het aantal kerkelijke leden en daarmee de nijpende financiële situatie. Er waren ca .2015 twee kerkelijke (PKN-) gebouwen in Makkum; één ervan moest worden afgestoten en dat was de Van Doniakerk. Deze werd ondergebracht in de voornoemde stichting. Het bestuur bestond (bestaat) uit leden van de kerk en uit niet-leden. De stichting is -hoewel de voorbereidingen al begonnen in 2015- opgericht in 2019. Het bestuur van de stichting bestond uit iemand met een bouwkundige achtergrond, iemand met een financiële en iemand met een administratief-financiële achtergrond met kennis van jaarrekeningen.

Het bestuur heeft van meet af aan de samenwerking gezocht met relevante mensen en organisaties om niet in concurrentie te geraken. De stichting beschikte over een redelijk startkapitaal, door bijv. donaties, subsidies en inkomen (o.a. door het beheer van de begraafplaats, om en naast de kerk). De subsidie i.v.m. de status van Rijksmonument geldt voor 6 jaar (start 2018).

In de beginfase heeft men contact gezocht met de Stichting Alde Fryske Tsjerken. Maar die vraagt bij een eventuele overgang, een “bruidsschat”. Daar heeft men toen van af gezien. Uiteindelijk is besloten tot het oprichten van een stichting met aan het begin 3 vragen (voorafgaande aan het maken van een plan):

- Wat gaan we doen?
- Wat kost het?
- Waar halen we het geld vandaan?

Voor de heropening van de kerk is een bijeenkomst voor genodigden georganiseerd en een bijeenkomst voor het hele dorp, om de verbinding te benadrukken.

De afspraak met de kerkelijke gemeente was, dat deze 5 x per jaar gebruik kon maken van de kerk, voor kerkdiensten. Dit is in de statuten vastgelegd. Daarnaast kan de kerk gebruikt worden in verband met begrafenissen (in samenhang met de andere kerk). Uitdrukkelijk heeft men bepaald, dat er in de kerk geen partijpolitieke bijeenkomsten kunnen worden georganiseerd.

In het algemeen heeft men te handelen naar twee wetten: de gemeentelijke wet en de kerkelijke wet.

In de beginfase heeft men financiën besteed aan het inrichten van een keuken en een grotere entree (met garderobe en toiletten). De verdere staat van onderhoud was destijds (redelijk) goed te noemen. Men geeft ons als advies om de staat van onderhoud van de Mauritiuskerk scherp inzichtelijk te maken voorafgaande aan een evt. overgang naar een andere rechtsvorm. Zelf heeft men zich aangesloten bij de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen (SBKG), die o.a. ondersteunt bij subsidieaanvragen en restauraties. Deze stichting werkt voor kerken in Noord-Nederland.

Het bestuur heeft een scherp oog op allerlei subsidiemogelijkheden. Zo heeft men een beroep kunnen doen op subsidies van het Mienskipsfonds (provinciaal), het Kernenfonds en het Waddenfonds. Ook hier een advies van Pals en Van der Kolk: kijk goed naar de mogelijkheden en maak goed omlijnde plannen.

Als activiteiten (en dus inkomstenbronnen) worden genoemd, uitvaarten, concerten en debatten. Zo heeft de plaatselijke harmonie er een plaats gekregen.

Om e.e.a. te kunnen organiseren en uitvoeren is een groep van 12 vrijwilligers gevonden. Deze vrijwilligers zitten allen in een app-groep en kunnen zo gevraagd worden om mee te helpen. Douwe Pals fungeert als een soort koster en dus als een soort coördinator. Voor de uitvoering van alle werkzaamheden door de vrijwilligers is een werkomschrijving gemaakt.

Men geeft ons als advies om vrijwilligers te koesteren en dankbaarheid te tonen (“Wees attent”).

De Stichting Van Doniakerk krijgt uiteraard donaties. In verband hiermee is een ANBI-status verkregen. De ANBI vraagt hiertoe o.a. een jaarverslag (zie ook website ANBI). De Stichting maakt de (potentiële) donateurs attent op het aangaan van een schenkingsacte voor 5 jaar, dit o.a. in verband met de belastingen (aftrekbaarheid).

Men heeft als bestuur besloten om vooral niet zelf te gaan organiseren, maar te faciliteren. Zo wordt bijv. de kaartverkoop overgelaten aan de organisator van de activiteit. Wel worden er rondleidingen gegeven, maar dat kan (moet) nog uitgebreid worden. Nu is er 1 persoon die dit kan doen.

Publiciteit genereren is belangrijk, om in beeld te blijven en belangstelling te wekken. Daartoe heeft men een Facebookpagina, een website (waarop o.a. het beleidsplan) en zoekt men de pers bij elke gelegenheid die zich daartoe leent.

De heren Pals en Van der Kolk zijn bereid om in te gaan op eventuele aanvullende vragen van onze kant en zeggen toe o.a. de statuten toe te sturen (Zie bijlage III). Ook zouden ze graag het verslag van onze werkgroep ontvangen.

Klaasjan Kuperus
Bert Soenveld

Verslag 3: Aandachtspunten uit overleg met gemeente SWF

Datum: 16 april 2024

Plaats: Eehof

Aanwezig van werkgroep: Bert, Annie en Jan

Aanwezig van gemeente: mevr.Heidi Bosma-Feijer en dhr.Arnold Blikman

Beiden zijn werkzaam op de afdeling Kerken SWF

Doel van het overleg:

Bespreken van de mogelijkheden die er zijn rekening houdend met de monumentenstatus van de Mauritiuskerk

1. Mogelijkheden voor plaatsing zonnepanelen;
Dit kan op de achterzijde van het kerkgebouw op de schuine daken
2. Het ontvangen van subsidies voor herbestemming van het kerkgebouw zijn niet te verkrijgen via de gemeente maar wellicht wel via de provincie.
De gemeente heeft hiervoor een helpdesk beschikbaar.
3. Het stimuleren van de mienskipfunctie van het kerkgebouw en de Eehof biedt meer subsidiemogelijkheden, bijvoorbeeld het provinciale mienskipfonds.
4. Aanspraak doen op het onderhoudsfonds van de gemeente blijft mogelijk ongeacht de functie van het gebouw
5. Aanbevolen wordt om bij vorming van een nieuwe beheersvorm naast het bestuur met specifieke deskundigheid een bouwcommissie in te stellen
6. De kerkzaal kan voor meervoudig gebruik anders ingericht worden: de banken in de uitbouw hebben geen historische en monumentale waarde. Door deze banken te verwijderen en daarvoor stoelen in de plaats aan te schaffen kan de kerkzaal ook omgekeerd gebruikt worden, vanuit de uitbouw richting de preekstoel.
7. Wij ontvangen van de gemeente een Kerkenpaspoort van de Mauritiuskerk. Hierin is de historische en bouwkundige staat van de kerk beschreven (bijlage IV)
8. Dhr.Blikman en mevr.Bosma zijn voor ons aanspreekpersonen bij de gemeente SWF

Op de website sudwestfryslan.nl/onderwerp/subsidies (kopje Duurzaamheid) wordt verwezen naar het Duurzaam Bouwloket, waar alle lokale, provinciale -en landelijke subsidies worden genoemd.

Hoofdstuk 3 Sterkte- zwakte analyse

Na de eerste brede oriëntatie werd het tijd om zaken te kaderen. Wat zijn de mogelijkheden. En nu ook, de beperkingen.

Allereerst moet worden gerekend met twee algemene beperkingen: voor kerkdiensten en begrafenissen zal te allen tijde ruimte moeten worden vrijgemaakt. Voor begrafenissen kan zoiets niet worden bepaald. Voor de dagen dat er een begrafenis is, zal ook de grote zaal van de Eehof moeten zijn vrijgemaakt voor nazit.

Bij de beoordeling van activiteiten zal steeds bekeken moeten worden of en in hoeverre er inzet van vrijwilligers nodig of gewenst is. Activiteiten waarvoor veel inzet van vrijwilligers wordt gevraagd, brengen mogelijk de nodige gelden in het laatje, maar trekt ook een zwaardere wissel op deze groep.

Er is niet concreet door de werkgroep onderzocht of er een behoefte leeft onder de IJlster bevolking om het gebouw te behouden. Hier en daar zijn wel geluiden dat de kerk als stilte- en bezinningscentrum als meerwaarde wordt gezien.

Wil men de ruimten in het gebouw actief promoten dan zal men rekening moeten houden met deze beperkingen. Ook zal men een (intern) document moeten opstellen m.b.t. normen en waarden die gehanteerd kunnen worden ter beoordeling van het al dan niet toe laten van activiteiten.

Er zijn vele ideeën aangedragen waarvoor het kerkgebouw, de Eehof en de tuin ingezet kunnen worden. Deze zijn door de werkgroep opgesplitst in ruimten en soort activiteiten. De ruimten zijn geschikt voor vele doeleinden. Echter, veel van deze activiteiten vinden al plaats in IJlst. Er zijn vele ruimten beschikbaar waar deze activiteiten prima kunnen plaatsvinden. Uitzondering hierop zijn de meer maatschappelijke activiteiten.

Zie verder bijlage V

Hoofstuk 4 Vorm

Het kerkbestuur zou het liefste zien dat het gebouw niet meer onder de kerkelijke gemeente valt, maar onder een nieuw op te richten Stichting met een stichtingsbestuur. Wanneer het kerkgebouw onder een stichting komt te vallen waarbij meerdere verenigingen en partijen betrokken zijn, zal er een andere vorm van beheer moeten komen.

Opties:

- Een vrijwillige beheerder of beheerdersgroep (met afvaardiging vanuit de betrokken partijen)
- Een betaalde beheerder
- Er zal in beide gevallen een grote vrijwilligersgroep geformeerd moeten worden, eventueel opgesplitst in verschillende taakgroepen (activiteiten, horeca, schoonmaak, onderhoud enz)
- Gebruikers kunnen eventueel zoveel mogelijk zelf faciliterend zijn voor hun eigen activiteiten

Een andere optie (die de werkgroep als minder kansrijk ziet) is een beheerderscombinatie met andere gebouwen in IJlst

Knelpunten:

- Vrijwilligers en bestuursleden zijn steeds lastiger te vinden
- Zijn er voldoende financiën om beheer te betalen.

Voor nagenoeg alle mogelijke activiteiten is een groep vrijwilligers onontbeerlijk. Voor de organisatie hiervan kan gekeken worden naar de aanpak in Makkum (Van Doniakerk). Mocht men er in slagen voldoende vrijwilligers te vinden dan is het aan te bevelen om de diverse werkzaamheden door vrijwilligers goed en gedetailleerd te beschrijven.

Hoofdstuk 5 Conclusie en aanbevelingen

De werkgroep heeft op basis van de geïnventariseerde ideeën voor het gebruik van kerk, bijgebouwen en tuin een aantal adviezen geformuleerd. Deze adviezen zullen door het kerkbestuur moeten worden gewogen en een aantal ervan zullen normaal gesproken worden geselecteerd voor nadere uitwerking. Deze weging en selectie vormen geen onderdeel van de opdracht voor de werkgroep. Voor de uitwerking van de door het kerkbestuur gekozen onderdelen, zal opnieuw gekeken moeten worden naar de samenstelling van de werkgroep, i.v.m. expertise op bepaalde onderdelen.

Algemene adviezen t.a.v. de doelstelling zoals genoemd in de inleiding:

- De werkgroep adviseert om bij de invulling van de Eehof met name te kijken naar activiteiten met een sociaal maatschappelijk karakter. Hier zijn nl nog weinig tot geen initiatieven voor in IJlst, en zullen voor een brede doelgroep van inwoners een aanvulling kunnen zijn. Hierbij valt te denken aan een bibliotheekfunctie, een huiskamerfunctie en het organiseren van ontmoetingsactiviteiten voor verschillende doelgroepen.
- De werkgroep adviseert m.b.t. tot de grote kerkzaal dat grotere culturele activiteiten kansrijk zijn. De ruimte is daarvoor (met evt. een aantal aanpassingen) prima geschikt. In het verlengde daarvan adviseert de werkgroep het kerkbestuur de mogelijkheid te overwegen de voorwaarde van het houden van kerkdiensten op alle zondagen ietwat te versoepelen. Dit zou het organiseren van grotere culturele activiteiten aanzienlijk vergemakkelijken.
- Uit de veldonderzoeken kwam het belang van het aanvragen van subsidies duidelijk naar voren. De werkgroep adviseert hiervoor een expert in te schakelen.
- Daarnaast adviseert de werkgroep ook een expert in te schakelen voor het verder ontwikkelen van de beheersvorm.
- Om het gebouw in zijn geheel een meer open karakter te geven adviseert de werkgroep het gebouw meer open te stellen (hekken open, tuin beschikbaar maken). Hierover zou ook gecommuniceerd kunnen worden in bijvoorbeeld het Kypmântsje.

Omdat er ook een financiële noodzaak is om het gebouw breder toegankelijk te maken, geeft de werkgroep hieronder een aantal mogelijkheden weer die als inkomstenbron zouden kunnen fungeren:

- Aansluiten bij SBKG (Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen)
- ANBI-status aanvragen voor nieuw op te richten stichting
- Subsidies o.a. rijksoverheid, provincie, gemeente SWF, Maatschappij van Welstand, SBKG enz. (zie overzicht gemeente Súdwest-Fryslân in “Nota Kerkenaanpak Súdwest Fryslân”)
- Oprichten Vrienden van de Mauritiuskerk
- Bijdrage kerkelijke gemeente (PKN)
- Organisatie activiteiten (o.a. entreegelden)
- Verhuur ruimten
- Legaten en giften

- Sponsoring door bedrijven

Het aansluiten bij de Stichting Alde Fryske Tsjerken acht de werkgroep als minder geschikt. Deze vragen een grote bruidsschat.